

KÁNONICKO-PRÁVNE CHÁPANIE PRIRODZENOSTI MANŽELSTVA

Jozef Bagin

História človeka je nerozlučne zviazaná s rodinou. V nej sa rodí nový život a rastie v nej človek. Je to prvá škola spoločenských čností a pre Cirkev je to „prvá cesta a mnohých pohľadov najväznejšia“.¹ Rodina a manželstvo sú dve rôzne inštitúcie, ale tak mocne navzájom previazané, že oddelenie sa od seba spôsobuje obidvom poškodenie. Rodina, ktorá nemá svoj počiatok v manželstve, dáva základňu pre tvorenie rôznych iných – a je otázne či alternatívnych – foriem manželsko-rodinného života. Manželstvo, ktoré nie je cieleňé na rodinu, nemôže zrealizovať svoj cieľ, akým je odovzdanie života a výchova detí. Manželstvo predurčuje vždy rodinu.²

V učení pápežov Jána Pavla II. aj Benedikta XVI. je prítomná veľká starostlivosť o rodinu. Veľakrát bola vyjadrená vo forme záväzku a zodpovednosti ochraňovať a brániť posvätnosť rodiny. Pápeži ju pripomínali zvlášť pastierom cirkvi, ale tiež tým, ktorí majú moc v štáte zdôrazňujúc, že zodpovednosť za tieto podstatné hodnoty v štáte i v Cirkvi majú všetci veriaci a vlastne všetci ľudia i vlády štátov – každý podľa svojich kompetencií.

V uplynulých rokoch v Európe i vo svete nastali mnohé spoločenské zmeny. Rodina ako inštitúcia je neustále atakovaná. Tieto ataky sú o to nebezpečnejšie a lstivejšie – čo podčiarkoval Ján Pavol II. – že sú postavené na negácii nezastupiteľnej hodnoty rodiny bu-

dovanej na manželstve. Navrhujú sa falošné alternatívy pre rodiny a žiada sa ich uznanie cez zákonodarstvo.³ V druhej polovici 20. storočia sa zintenzívnili zmeny, ktoré v mnohých krajoch otriasli od vekov ustáleným poriadkom týkajúcim sa najstaršej a základnej inštitúcie v spoločnosti. Poľskí biskupi napísali v dokumente *Slúžiť pravde o manželstve a rodine*, že žijeme v časoch, v ktorých musí Cirkev brániť ľudské telo pred opovrhnutím, pripomínať jeho nerozlučný zväzok s tým, čo je duchovné v človeku, a chrániť ho pred znevažovaním.⁴ Ján Pavol II. v poslednej dekáde 20. storočia pripomínal, že v porovnaní s počiatkom 80. rokov odpor sekularizovanej mentality pravdy o človeku, o manželstve, o rodine, stal sa ešte viac radikálnym. Nie je postavený ani tak na podkopávaní jednotlivých zásad sexuálnej a manželskej etiky. Podobizni muža a ženy vypracovanej cez prirodzený rozum a zvlášť cez kresťanstvo sa stavia alternatívna antropológia. Táto alternatívna antropológia neprijíma fakt vpísaný do telesnosti človeka, že pohlavná rôznorodosť je vlastnosťou, ktorá tvaruje identitu osoby. Dnes je kríza chápania rodiny postavenej na nerozlučiteľnosti manželstva muža a ženy. Prirodzené spoločenstvo života je spoločenstvo muža a ženy.⁵ Dnes sa hovorí už o rôznych nových modeloch rodiny a pojem *rodina* je už chápaný v rôznorodosť. Sú

snahy, aby prišlo k redefinícii manželstva ako takého zvlášť v civilnom práve, a aby v jazykových slovníkoch začalo zanikať chápanie manželstva, ktoré je zväzkom muža a ženy. Synonymickými formami rodiny sa majú stať „rodina jednorodičovská“ (*single-parent family*), „rodina zrekonštruovaná“ (*recompesed family*), „rodina homosexuálna“ (*homosexual family*), „faktický zväzok“ (*de facto union*).⁶

Pápež Ján Pavol II. už v roku 1981 hlásal, že dobro ľudskej osoby i rodiny (...) a dobro samého spoločenstva vyžaduje dnes od Cirkvi ešte viac ako v neďalekej minulosti ochraňovať inštitúciu manželstva a rodiny. Cirkev za pomoci svojho práva a plnenia potestas iudicialis môže a musí stáť na strážii hodnoty manželstva a rodiny, aby pomáhala rozvíjať človeka a zhodnocovať jeho dôstojnosť.⁷

Nie všade sa skvie dôstojnosť manželstva a rodiny rovnakým jasom, pretože ju zatemňuje mnohoženstvo, neuduh rozvodov, takzvaná voľná láska a iné deformácie. Okrem toho manželskú lásku často znesväčuje sebeckosť, pôžitkársť a nedovolené praktiky proti plodeniu. Aj terajšie hospodárske, spoločensko-psychologické a občianske podmienky vnášajú do rodiny nemalé zmätky. Vznikajú ťažkosti, ktoré znepokojujú svedomie. A predsa sa význam a sila manželskej a rodinnej ustanovizne prejavuje aj v tom, že prenikavé zmeny súčasnej spoločnosti – napriek akútnym ťažkostiam, ktoré sú s nimi spojené – veľmi často rozličným spôsobom dávajú najavo pravú povahu tejto inštitúcie.⁸

Prirodzená dimenzia manželstva

Manželstvo pochádza z ustanovenia Božieho.⁹ Vo svojom príhovore k rote 28. 1. 1991

zdôraznil Ján Pavol II., že manželstvo je inštitúcia prirodzeného práva a jeho znaky sú vpísané v samu existenciu muža a ženy. Už od prvých strán ukazoval autor Svätého Písma rozdiely v pohlavnosti zamýšľané Stvoriteľom: „A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril.“¹⁰ A na inom mieste ten istý autor hovorí: „Potom Pán, Boh, povedal: Nie je dobre byť človeku samému. Urobím mu pomoc, ktorá mu bude podobná.“¹¹ A ďalej čítame: „A z rebra, ktoré vybral Adamovi, utvoril Pán, Boh, ženu a priviedol ju k Adamovi. Vtedy Adam povedal: Toto je teraz kosť z mojich kostí a mäso z môjho mäsa; preto sa bude volať mužena, lebo je vzatá z muža.“¹² Puto, ktoré vzniklo medzi mužom a ženou v pohľade na manželstvo, pokračoval pápež, je väčšie od každého iného medziľudského puta, tiež od toho, ktoré je v nás k rodičom. Motivoval to ďalej slovami knihy Genezis: „Preto muž opustí svojho otca i svoju matku a prilipne k svojej manželke a budú jedným telom.“¹³ Pretože, ako povedal Ján Pavol II., ide o skutočnosť hlboko zakorenenú v samej ľudskej prirodzenosti, manželstvo je naznačené kultúrnymi i historickými podmienkami každého národa, každý z nich zanechal stopy na inštitúcii manželstva. Cirkev to nemôže nebrať do úvahy. Mnoho ľudí si už uvedomuje nebezpečenstvo, ktorým je ohrozená ľudská osoba. K nim sa pripája Cirkev, obdarená schopnosťou rozlišovať na základe evanjelia a ponúka svoju službu, ktorou oddane slúži pravde, slobode a dôstojnosti každého muža a ženy.¹⁴

Podľa Jána Pavla II. výraz „telo z môjho tela“, vyjadruje jadro antropologickej skutočnosti, ktorá sa volá telo – ľudské telo. Je však jadrom nielen antropologickým, ale súčasne aj teologickým. Teológia tela, ktorá je

od počiatku so stvorením človeka na Boží obraz, sa takto do určitej miery stáva aj teológiou pohlavia, či skôr teológiou mužskosti a ženskosti, ktorá má svoj východiskový bod v Knihe Genezis. Prvotný zmysel jednoty, na akú poukazujú slova v Knihe Pôvodu,¹⁵ nachádza v Božom zjavení dlhú perspektívu. Táto jednota prostredníctvom tela – muž prilipne k svojej manželke a budú jedným telom – má mnohoraký rozmer: etický, aj úzko sviatostný teologický ako to vyjadrujú slová sv. Pavla v Liste Efezanom.¹⁶ Táto jednota telom od počiatku poukazuje nielen na telo, ale na vtelené spoločenstvo osôb – *communio personarum* – a tohto spoločenstva sa od počiatku dožaduje. Mužskosť a ženskosť označuje dvojitú podobu somatickej konštitúcie človeka a súčasne tými istými slovami sa označuje v Gn 2,23 nové uvedenie zmyslu vlastného tela – vedomie, ktoré môže vzájomne obohacovať. Tu je ten zaujímavý fenomén, ktorý si uvedomuje rozdielnosť muža a ženy a vzájomné dopĺňanie sa. Vedie cez mužskosť a ženskosť ako „dve vtelenia“ tej istej metafyzickej bytosti pred Bohom a svetom, ako dve vzájomne sa dopĺňajúce „bytia telom“. Pritom ako na to poukazuje už Kniha Genezis,¹⁷ ženskosť nachádza sama seba vo vzťahu k mužskosti a mužskosť sa potvrdzuje ženskosťou. Práve táto „osobotvorná“ funkcia pohlavnosti ukazuje, ako hlboko je človek v celej svojej duchovnej samote jedinečnosťou a neopakovateľnosťou vlastnej osoby konstituovaný svojím telom ako muž a žena. Prítomnosť ženského prvku vedľa mužského a spolu s ním má pre človeka obohacujúci význam v celej perspektíve jeho dejín, vrátane dejín spásy. Jednota, o ktorej je reč v Knihe Genezis,¹⁸ je nepochybne tou jednotou, ktorá sa vyjadruje a uskutočňuje v manželskom zjed-

notení. Neobyčajne jadrná a jednoduchá biblická formulácia poukazuje na pohlavnosť, na ženskosť a mužskosť, ako na tú vlastnosť človeka – muža a ženy, ktorá im umožňuje „stať sa jedným telom“, zároveň podriadiť celé svoje človečenstvo požehnaniu plodnosti. Kontext tejto výstižnej formulácie nám nedovoľuje zastaviť sa na povrchu ľudskej sexuality, nedovoľuje nám zaoberať sa telom a pohlavnosťou mimo celistvého rozmeru človeka a „vzájomnosti osôb“, ale od počiatku prikazuje preniknúť k vlastnej plnosti a hĺbke jednoty, ktorú majú predstavovať muž a žena vo svetle zjavenia tela.¹⁹

Ján Pavol II. pripomenul v apoštolskom liste *Novo millennio ineunte*, akým nebezpečenstvám je vystavená rodinná inštitúcia, pričom upozornil na to, že *in hanc potissimam institutionem diffusum absolutumque dsicrimen irrumpit*.²⁰ Cirkevné magistérium a kánonické zákonodarstvo obsahuje mnohé odkazy a prirodzený charakter manželstva. Po tom, čo II. vatikánsky koncil prehlásil v *Gaudium et spes*, že sám Boh je pôvodcom manželstva, ktoré má rozličné dobrá a rozličné ciele,²¹ čelí mnohým problémom súvisiacim s manželskou morálkou, pričom sa odvoláva na objektívne meradlá, vzaté z prirodzenosti ľudskej osoby a jej činov.²² Podobne aj obidva Kódexy, ktoré Jána Pavol II. uviedol do života,²³ podávajú definíciu manželstva a pritom potvrdzujú, že *consortium totius vitae* je zamerané svojou prirodzenou povahou na prospech manželov a na plodenie a výchovu detí.²⁴ V klíme sekularizácie a úplne súkromným ponímaním manželstva a rodiny sa táto pravda nielen nerešpektuje, ale je aj otvorene spochybňovaná. Okolo samotného pojmu „prirodzenosť“ vzniklo mnoho nedorozumení. Predovšet-

kým sa opomenulo jej metafyzické poňatie, a pritom práve na takéto chápanie sa odkazujú mnohé cirkevné dokumenty. Ďalej sa prejavuje snaha redukovať to, čo je špecificky ľudské, na oblasť kultúry a to tým, že sa požaduje, aby každý človek bol tvorivý a jednal ako na individuálnej tak na sociálnej úrovni úplne autonómne. Z tohto uhlu pohľadu by však všetko prirodzené predstavovalo len čisto fyzikálny, biologický a sociologický fakt, s ktorým by každý mohol pomocou techniky zaobchádzať podľa svojich záujmov.²⁵ Opozícia medzi kultúrou a prirodzenosťou pripravuje kultúru o akýkoľvek objektívny základ a vydáva ju napospas ľubovôli a moci. Veľmi jasne to pozorujeme v súčasných snahách zrovnoprávniť zväzky *de facto*, vrátane homosexuálnych zväzkov, s manželstvom, a tým teda poprieť jeho prirodzený charakter.²⁶ Cirkev tým, že učí, že manželstvo je prirodzená skutočnosť, ukazuje pravdu, rozumom vysvetlenú ako dobro pre manželov i spoločnosť a potvrdenú zjavením Ježiša Krista, ktorý manželský zväzok priamo úzko spája s *počiatkom*, o ktorom sa hovorí v Knihe Genezis: ako muža a ženu ich stvoril a stanú sa jedným telom.²⁷ Manželstvo nie je len nejaký zväzok, ktorý je možné utvoriť podľa najrôznejších kultúrnych modelov. Každý muž a žena majú v sebe prirodzený sklon spojiť sa v manželstve. Manželstvo však, ako hovorí sv. Tomáš Akvinský, je prirodzené nie preto, že „by bolo výsledkom nutnosti vychádzajúcej z prirodzených princípov“,²⁸ ale preto, že to je skutočnosť, „ku ktorej prirodzenosť smeruje, ktorá sa však naplňa slobodným rozhodnutím“.²⁹ Preto akákoľvek opozícia medzi prirodzenosťou a slobodou i prirodzenosťou a kultúrou je úplne zavádzajúca. *Consortium totius vitae* vyžaduje vzájomné darovanie manželov.³⁰

Toto osobné darovanie však musí byť špecifikované konkrétnym postupom a trvalým základom. Prirodzené chápanie manželstva nám ukazuje, že manželia sa zjednocujú práve ako ľudia s rozdielnym pohlavím a všetkým bohatstvom, vrátane toho duchovného, ktoré so sebou prináša táto rozdielnosť na ľudskej rovine. Manželia sa spájajú ako človek-muž a človek-žena. Odkázanie na prirodzenú dimenziu ich mužskosti a ženskosti je rozhodujúce pre pochopenie podstaty manželstva. Osobný vzťah v manželstve sa buduje práve na prirodzenej rovine podmienenej mužskosťou a ženskosťou každej ľudskej bytosti.³¹

Pole pôsobnosti manželov, teda aj ich manželských práv a povinností, vychádza z ich bytia, ktoré je zároveň i základom pre ich konanie. Týmto spôsobom preto muž a žena na základ úplne jedinečného úkonu vôle, t.j. súhlasu,³² medzi sebou slobodne vytvárajú vzťah predpokladaný už ich prirodzenosťou, ktorý odteraz predstavuje pre obidvoch pravú cestu ich povolania, na ktorej môžu realizovať svoju vlastnú osobnosť ako odpoveď na Boží plán. Nariadenie dosiahnuť prirodzených manželských cieľov – dobro manželov, plodenie a výchova detí – je prítomné vo vnútri každého muža a ženy. Táto teologická charakteristika je rozhodujúca pre pochopenie prirodzenej dimenzie zväzku. Preto prirodzený charakter manželstva chápeme lepšie, keď ho neoddeľujeme od rodiny. Manželstvo a rodina sú neoddeliteľné, pretože mužskosť a ženskosť zosobášených osôb je nepretržite otvorená daru detí. Bez takejto otvorenosti by ani nemohlo existovať dobro manželov hodné takého mena. Aké z toho plynú dôsledky? Spomeniem tie najdôležitejšie, ktoré sú v kánonickom manželskom

práve obzvlášť dôležité a aktuálne. Vo svetle faktov, že manželstvo je prirodzenou skutočnosťou, môžeme ľahko pochopiť prirodzený charakter spôsobilosti manželstva: *Omnes possunt matrimonium contrahere, qui iure non prohibentur*.³³ Žiadna interpretácia týchto noriem ohľadne nespôsobilosti k uzatvoreniu manželstva³⁴ by nebola správna, keby sa táto zásada nevyužívala užitočne v praxi: *Ex intima hominis natura* – tvrdil Cicero – *haurienda est iuris disciplina*.³⁵ Vyššie citovaná norma kán. 1058 bude znieť ešte jasnejšie, ak si uvedomíme, že manželský zväzok sa zo svojej prirodzenosti dotýka samotnej mužskosti a ženskosti tých, ktorí manželstvo uzatvorili. Nejedná sa o to, že by zväzok nutne od zmluvných stránok vyžadoval mimoriadne vlastnosti. Keby tomu tak bolo, manželstvo by sa redukovalo na obyčajné faktické zlúčenie dvoch osôb a ich vlastností a jeho trvanie by záviselo jedine na existencii nijako bližšie definovanej medziľudskej náklonnosti.³⁶

Dobro manželov, plodenie a výchova detí

Kódex 1917 nehovorí o dobre manželov, ale o vzájomnej pomoci a lieku proti žiadostivosti, ktoré sa spomínajú medzi sekundárnymi cieľmi manželstva.³⁷ Aby sme pochopili výraz „vzájomná pomoc“, treba siahnuť po biblických textoch, kde sa píše, že Boh stvoril človeku „pomoc, ktorá mu je podobná“.³⁸ Týmito slovami je vyjadrené to, že žena má byť mužovi „pomocníčkou“, a zároveň muž má byť „pomocníkom“ ženy. Pojem „vzájomná pomoc“ je obsažný a hlboký. Vyjadruje totiž komplementaritu a celistvosť človeka vo všetkých stupňoch a dimenziách. Magistérium Cirkvi v encyklike *Casti connubii* učí: „Toto vzájomné dopĺňanie sa manželov, túto usilovnú

snahu navzájom sa zdokonaľovať v tom najpravdivejšom zmysle, možno podľa náuky Rímskeho Katechizmu, nazvať prvotnou príčinou a dôvodom manželstva, ktorá nechápe manželstvo len v užšom slova zmysle ako inštitúciu na plodenie a vychovávanie detí, ale v širšom zmysle ako spoločenstvo celého života, lúboštný vzťah, zväzok.“³⁹

Pastorálna konštitúcia *O Cirkvi v dnešných časoch* to v krátkosti vyjadruje takto: „Muž a žena, ktorí manželskou zmluvou „už nie sú dvaja, ale jedno telo“, si dôverným spojením svojich osôb a svojho konania preukazujú vzájomnú pomoc a službu, prežívajú zmysel svojej jednoty a čoraz plnšie ju dosahujú. (...) Tým, že si plnia svoje manželské a rodinné poslanie (...) čoraz viac napredujú v zdokonaľovaní seba i vo vzájomnom posvätení.“⁴⁰

Ján Pavol II. učí: „Toto manželské spoločenstvo má korene v prirodzenom dopĺňaní sa muža a ženy a živí ho rozhodnutie samých manželov spolu žiť celý životný údel, totiž, čo majú a čím sú. Takéto spoločenstvo je preto plodom a znakom hlboko ľudskej požiadavky.“⁴¹ Majúc na zreteli tieto texty, rota popisuje pojem „vzájomná pomoc“ takto: „Tento výraz neznamená iba podporu preukazovaním si vzájomným služieb, ale aj komplementaritu a interpersonálnu integritu na dosiahnutie stále plnšej jednoty oboch v životnom pláne.“⁴² To, čo sa v cirkevných dokumentoch a v zrušenom Kódexe vecne a skutočne nachádza ako osobný cieľ manželov v pravom zmysle pojmu,⁴³ to je jasnými a nespochybniteľnými slovami vyjadrené v slovách Pápežskej komisie pre výklad Kódexu kánonického práva: „Vyjadrenie sa k dobru manželov musí zostať. Veď zameranie manželstva na dobro manželov je podstatným prvkom manželskej

zmluvy.⁴⁴ Výraz „dobro manželov“ bol prebratý do nového Kódexu, ktorý stanovil: „Manželskú zmluvu, ktorou muž a žena ustanovujú medzi sebou spoločenstvo celého života a ktorá svojou povahou je zameraná na dobro manželov, ako aj na plodenie a výchovu detí, povýšil Kristus Pán medzi pokrstenými na hodnosť sviatosti.“⁴⁵ Správne vysvetľovanie textu nesmie opomenúť dve tvrdenia kánonu. Prvým je, že práve „zameranie“ spoločenstva celého života na dobro manželov vytvára podstatný prvok manželstva. Po druhé kánon hovorí o dobre „manželov“, nie o dobre „manželstva“. V takých hraniciach sa má pohybovať interpretácia zákonného textu.

Po uvážení týchto skutočností treba odpovedať na zložitú otázku ako definovať „dobro manželov“. O tejto veci bolo napísané toto: „V našom rozsudku treba túto otázku chápať tak, že dobro manželov – ktoré spomína Kódex – sa chápalo a v práve uskutočňovalo (v náležitých povinnostiach) vzhľadom na spoločenstvo života. Toto spoločenstvo sa chápe v jeho širšom význame, najlepšie myšlienково smerujúc k manželskej láske, o ktorej sa obširne zmieňuje II. vatikánsky koncil a ktorá je právne vyjadrená v osobitných právnych povinnostiach čiže v špecifickom spôsobe konania vo vlastných interpersonálnych manželských vzťahoch majúcich právny dosah.“⁴⁶ Inde čítame, čo patrí k manželským povinnostiam týkajúcich sa dobra manželov: „Dobro manželov zahŕňa prijatie a napĺňanie všetkých povinností, ktoré uskutočňujú intímne spojenie a zjednotenie osôb preukazovaním si vzájomnej pomoci v duchovnej, materiálnej i spoločenskej oblasti, aby sa skutočný manželský život utvoril a v pokoji napredoval.“⁴⁷ Podstatné prvky dobra manželov sú obsiahnuté v kán. 1057 §

2, v ktorom sa manželský súhlas definuje ako „úkon vôle, ktorým sa muž a žena neodvolateľnou zmluvou navzájom odovzdávajú a prijímajú, aby ustanovili manželstvo“⁴⁸ V tejto definícii sa manželstvo chápe ako vzťah. Aby sme ju správne pochopili, je potrebné zväziť tri skutočnosti: osoby muža a ženy, vzájomné odovzdanie a prijatie, ustanovenie manželstva.

Niet pochýb o tom, že muž a žena sú subjektmi manželského vzťahu. Predsa však neslobodno opomenúť náuku Najvyššieho Veľkňaza, ktorý učí, že „v spoločnej ľudskej prirodzenosti“ jestvujú dve rôzne osoby: osoba mužská a osoba ženská.⁴⁹ Ak sa teda hovorí o mužovi a žene, neoznačujú sa len fyzické osoby, ale aj osoby, ktoré sú síce jedna od druhej rozlíšené, predsa však čo do ľudskej prirodzenosti sú si rovné. Možno teda povedať, že pre muža je druhou osobou žena a pre ženu je druhou osobou muž. A tak môže byť chápaná komplementarita, ktorá nie je zameraná len na skutočnosť plodenia, ale aj na psychologickú odlišnosť pohlaví. Muž a žena sú stvorení na obraz a podobu osobného Boha. A preto jedna osoba nie je doplnením druhej osoby, lebo každá osoba má to, čo patrí prirodzenosti osoby, je dokonalá a nepotrebuje inú osobu na dosiahnutie dokonalosti prirodzenosti osoby.

Táto jednota dvojice umožňuje vytvoriť v manželstve spoločenstvo osôb. Pri opise takéhoto spoločenstva používa kánon vyjadrenie „navzájom sa odovzdávať a prijímať“. Tento výraz popisuje materiálny predmet odovzdávania a prijímania, ktorý sa musí chápať len vo vzťahu k určitým a vymedzeným činnostiam. Keďže manželský vzťah je vzťahom interpersonálnym, nevytvorí sa, ani sa neudrží, ak sa v ňom neuznáva rovnaká osobná

dôstojnosť muža i ženy. Druhý Vatikánsky koncil hovorí: „Jednota manželstva potvrdená Pánom je očividne zrejmá aj z rovnakej osobnej dôstojnosti ženy a muža, ktorú treba uznávať vo vzájomnej a v úplnej láske.“⁵⁰

Táto rovnaká dôstojnosť manželov je v kán. 1135 predstavená týmito slovami: „Obidvaja manželia majú rovnakú povinnosť a rovnaké právo vo všetkom, čo súvisí so spoločenstvom manželského života.“⁵¹

Aký význam má dôstojnosť tak muža ako aj ženy pri ustanovení manželstva sa opisuje v rozsudku roty takto: „Vyžaduje sa tiež schopnosť vytvoriť interpersonálny vzťah, čiže prekročiť vlastné ‚ja‘ aby manželský partner poznal, že je osobou rovnakej dôstojnosti, čiže ako spoločník vo výlučnom, stabilnom a trvácom spojení.“⁵² Preto manželia musia mať účasť na manželských právach a povinnostiach „rovnakou dôstojnosťou i rovnakým dielom“.⁵³ Harmónia oboch manželov a spoločenstva závisí od spôsobu, akým sa v spoločnom živote zachováva a bráni rovnaká dôstojnosť muža i ženy.

Z doktríny i právnej náuky možno odvodíť tieto dva podstatné prvky patriace k dobru manželov: rozdielnosť charakteru osoby a rovnaká osobná dôstojnosť tak muža ako i ženy.

Potomstvo

Podľa náuky Katolíckej cirkvi je prirodzeným zákonom, že manželstvo sa zameriava na splodenie detí.⁵⁴ Jasným spôsobom to vyjadrujú aj najzávažnejšie vyjadrenia učiteľského úradu Cirkvi z posledných desaťročí, predovšetkým pastoračná konštitúcia II. Vatikánskeho koncilu *Gaudium et spes* (zvlášť 50–51) a apoštolská exhortácia pápeža Jána

Pavla II. *Familiaris consortio*, ktorá hovorí o úlohách rodiny v súčasnom svete. Potvrdzuje to aj kánon 1055 § 1.⁵⁵ Táto stála náuka Cirkvi je zakotvená aj v cirkevnej disciplíne. Kódex z roku 1917 stanovoval v kánone 1013 §1,⁵⁶ že primárnym cieľom manželstva je splodenie a výchova potomstva, v kánone 1081 § 2⁵⁷ vymedzoval, že objektom manželského súhlasu je *ius in corpus*, právo na telo trvalé a výlučné, zamerané k úkonom vhodným na splodenie dieťaťa, a nakoniec v kánone 1086 § 2⁵⁸ stanovuje, že je nulitné manželstvo toho, kto pozitívnym úkonom vôle vylučuje *omne ius ad coniugalem actum*, čiže kto zásadne odmieta svojmu partnerovi, aby mohol žiadať a dosiahnuť uskutočnenie tohto osobitného spôsobu sebadarovania v splodení dieťaťa.

Dôverné spoločenstvo manželského života a lásky, ktoré ustanovil Stvoriteľ a vybavil vlastnými zákonmi, je založené na manželskej zmluve, čiže na neodvolateľnom osobnom súhlase. Tak ľudským úkonom, ktorým sa manželia navzájom odovzdávajú a prijímajú, vzniká z Božieho rozhodnutia trvalá ustanovizeň, a to aj pred spoločnosťou. Tento posvätný zväzok v záujme manželov a ich potomstva, ako aj spoločnosti, nezávisí od ľudskej svojevôle. Veď sám Boh je pôvodcom manželstva, ktoré sa vyznačuje rozličnými dobrami a cieľmi.⁵⁹ To všetko je nanajvýš dôležité pre zachovanie ľudského rodu, pre osobné blaho a večný osud každého člena rodiny, ako aj pre dôstojnosť, stálosť, pokoj a šťastie rodiny i celej ľudskej spoločnosti. Samotná manželská ustanovizeň a manželská láska sú svojou prirodzenou povahou zamerané na plodenie a výchovu potomstva, v čom dosahujú akoby svoju korunu.⁶⁰ Muž a žena, ktorí manželskou zmluvou „už nie sú dvaja, ale jedno telo“,⁶¹ si dôverným spojením svojich osôb a svojho ko-

nanía preukazujú vzájomnú pomoc a službu, prežívajú zmysel svojej jednoty a čoraz plnšie ju dosahujú. Toto dôverné spojenie, čiže vzájomné darovanie sa dvoch osôb, ako aj dobro detí vyžadujú úplnú vernosť manželov a dôrazne požadujú ich nerozlučiteľnú jednotu.⁶²

Kódex kánonického práva z roku 1983 vo štvrtej knihe *De Ecclesiae munere sanctificandi* v siedmom titule *De matrimonio* v kánone 1055 stanoví účel manželstva tak, že manželský zväzok, ako najvnútornejšie spoločenstvo celého života, je zameraný svojou prirodzenou povahou na dobro manželov a na plodenie a výchovu detí.⁶³ Text tohto kánonu nepožíva výraz cieľ/ciele manželstva, ale opisným spôsobom uvádza, že „manželstvo je zamerané“ na dobro resp. prospech manželov a na splodenie a východu detí. V inom kánone v súvislosti s udelením dovolenia k uzavretiu miešaného manželstva, je v Kódexe použitý termín „ciele“ manželstva s požiadavkou, aby obidve strany, ktoré chcú uzatvoriť manželstvo, s nimi boli oboznámené a aby cieľom rozumeli, teda nesmú ich vylúčiť.⁶⁴ Podľa súčasného Kódexu obidva zmieňované ciele manželstva zároveň, a nielen jeden z nich, patria k podstate manželstva. A čo sa týka ich vzájomnej dôležitosti, i keď kánon 1055 uvádza najskôr dobro manželov a potom plodenie detí, z tohto ani iných kánonov v súčasnom Kódexe, sa nedá vyčítať hierarchia medzi jednotlivými cieľmi manželstva.⁶⁵ Luigi Chiappetta v talianskom komentári spomína hierarchiu manželských cieľov, ako bola stanovená v predchádzajúcom Kódexe 1917 a roku 1944 potvrdená Kongregáciou Posvätného offícia. S odvolaním sa na II. vatikánsky koncil však poukazuje, že súčasný Kódex túto hierarchizáciu cieľov man-

želstva opustil a obidva ciele, t.j. dobro manželov i splodenie a výchovu detí stavia, na rovnakú úroveň a považuje ich za podstatné ciele manželstva.⁶⁶

Dobro manželov zahŕňa aj povinnosť – právo na sexuálny styk medzi manželmi. Koncil, keď hovorí o manželskej láske, tvrdí aj toto: „Táto láska, ako výsostne ľudská, pretože ju vedie chcená náklonnosť osoby k osobe, zahŕňa dobro celej osobnosti, a preto dáva osobitnú dôstojnosť fyzickým i psychickým prejavom a zvyšuje ich na osobitné znaky manželského priateľstva. (...) Táto láska sa vyjadruje a završuje manželským životom. Preto tie úkony, ktorými sa manželia medzi sebou intímne a bezúhonne spájajú, sú mravne dobré a ušľachtilé a ak sa konajú naozaj človeka dôstojným spôsobom, vyjadrujú a napomáhajú vzájomné sebadarovanie, ktorým sa jeden druhého radostným a vďačným srdcom obohacujú.“⁶⁷ Táto povinnosť – právo na intímny manželský život, vlastný manželstvu, ktorým si manželia vzájomne vyjadrujú a završujú lásku, je odlišnou skutočnosťou od povinnosti – práva na splodenie a výchovu detí.

Časť dobra manželov tvorí aj povinnosť – právo manželskej vernosti, ktorá sa odvádza od výlučnosti manželskej lásky. Pretože výlučnosť manželskej lásky je jedinečným dobrom pre manželov, požadované samotným prirodzeným právom, treba pokladať povinnosť – právo manželskej vernosti za súčasť prirodzeného zamerania manželstva na dobro manželov.

II. Vatikánsky koncil v *Gaudium et spes* opakovane pripomína povinnosť manželskej vernosti nielen preto, lebo ju vyžaduje dobro detí, ale práve preto, lebo je požiadavkou vzájomného darovania sa osôb oboch man-

želov: „Toto dôverné spojenie – ako vzájomné sebadarovanie dvoch osôb – i dobro detí vyžadujú úplnú vernosť manželov a nástoja na nerozlučiteľnosti ich jednoty.“⁶⁸ Koncil opisuje manželskú lásku takto: „Táto láska potvrdená obojstranným sľubom a nadovšetko spečatená sviatosťou Kristovou, zachováva nerozlučnú vernosť telom i myslou v šťastí aj nešťastí, a preto vylučuje každé cudzoložstvo a rozvod.“⁶⁹

Manželstvo a manželská láska sú svojou povahou zamerané na plodenie a výchovu potomstva. Deti sú iste najvzácnejším darom manželstva a najviac prispievajú k dobru samých rodičov. Sám Boh, ktorý povedal: „Nie je dobre byť človeku samému.“⁷⁰ A ktorý ľudí „od počiatku ako muža a ženu stvoril“,⁷¹ chcel im dať osobitnú účasť na svojom stvoriteľskom diele, preto požehnal mužovi a žene a povedal im: „Plodte a množte sa.“⁷² Preto pravé pestovanie manželskej lásky a celý z nej pochádzajúci spôsob rodinného života, bez zanedbania ostatných cieľov manželstva, smeruje k tomu, aby manželia boli ochotní odvážne spolupracovať s láskou Stvoriteľa a Spasiteľa, ktorý prostredníctvom nich stále rozširuje a obohacuje svoju rodinu.

Homosexualita

Medzi javy, o ktorých sa v poslednom čase častejšie hovorí i píše, patrí homosexualita.

Katolícka cirkev rešpektuje dôstojnosť každej ľudskej osoby a odmieta akúkoľvek nespravodlivú diskrimináciu človeka. Homosexualita označuje vzťahy medzi osobami mužského alebo ženského pohlavia, ktoré pocitujú výlučnú alebo prevládajúcu pohlavnú príťažlivosť voči osobám toho istého pohlavia. V priebehu stáročí a v rozličných

kultúrach nadobúda veľmi odlišné podoby. Jej psychický vznik ostáva z veľkej časti nevyvetlený. Tradícia, opierajúc sa o Sväté písmo, ktoré predstavuje homosexuálne vzťahy ako veľmi závažnú zvrátenosť,⁷³ vždy hlásala, že „homosexuálne úkony sú svojou vnútornou povahou nezriadené“.⁷⁴ Sú proti prirodzenému zákonu. Zatvárajú totiž pohlavný úkon pred darom života. Nepochádzajú z opravdivého citového a sexuálneho dopĺňania sa. V nijakom prípade ich nemožno schvaľovať.⁷⁵

Nemalý počet mužov a žien má hlboko zakorenené homosexuálne sklony. Táto objektívne nezriadená náklonnosť je pre väčšinu z nich skúškou. Treba ich prijímať s úctou, súcitom a jemnocitom a vyhýbať sa akémukoľvek náznaku nespravodlivej diskriminácie voči nim. Aj tieto osoby sú povolané plniť vo svojom živote Božiu vôľu a ak sú kresťanmi, spájať s Pánovou obetou na kríži ťažkosti, s ktorými sa môžu stretnúť v dôsledku svojho stavu.⁷⁶

Existuje viacero pokusov o definovanie homosexuality. Homosexuálom sa nazýva jednotlivec, motivovaný v dospelom veku jasnou erotickou príťažlivosťou voči osobám toho istého pohlavia, ktorý má s nimi nezriedka (nie nevyhnutne) sexuálne vzťahy.⁷⁷ Základným postojom, ktorý prezentuje katolícka Cirkev, je porozumenie voči homosexuálne orientovaným ľuďom v pastorácii, ale odmietnutie samotných homosexuálnych úkonov.⁷⁸ V prípade homosexuality ide o dôsledok istých nepriaznivých príčin alebo životných okolností, či už zavinených alebo nezavinených. Homosexualita sa nechápe ako Boží úmysel s človekom v pláne stvorenia. Z tohto dôvodu nemožno ani partnerské vzťahy medzi homosexuálnymi jednotlivcami uznať za rovnocenné alebo porovnateľné s manželským zväzkom

medzi mužom a ženou.⁷⁹ Každý sexuálny styk mimo manželstva, založeného na trvalom vzťahu muža a ženy, je morálne nezriadený.

Napriek tomu, že je vzájomná príťažlivosť osôb rovnakého pohlavia v homosexuálnych vzťahoch často veľmi silná, predsa len nie je výrazom hlbokej túžby darovať sa v láske druhému, ale skôr výrazom uspokojenia určitého emocionálno-sexuálneho nutkania. Homosexuálne vzťahy sú „fiaskom polarizovaného spojenia (muža a ženy), a preto homosexuál trpí večnou osamelosťou, ktorú však pociťuje i priemerný heterosexuál, ktorý nedokáže milovať“.⁸⁰ Aby prekonal osamelosť, vyhľadávajú homosexuáli spravidla stále nových partnerov.⁸¹

Od II. vatikánskeho koncilu dodnes potvrdilo niekoľko dokumentov magistéria – a hlavne Katechizmus Katolíckej Cirkvi – náuku Cirkvi o homosexualite. Katechizmus rozlišuje medzi homosexuálnym správaním a homosexuálnymi sklonmi. O homosexuálnom správaní učí, že je vo Svätom písme uvádzané ako ťažko hriešne. Tradícia ho vždy považovala za vnútorne nemorálne a odporujúce prirodzenému zákonu. Homosexuálne správanie nemôže byť v žiadnom prípade schvaľované. Rota vo svojich rozsudkoch sa tiež venuje tomuto problému. Treba pripomenúť, že v prípade homosexuality pri dokazovaní neplatnosti manželstva z titulu neschopnosti vziať na seba podstatné záväzky manželstva, podstatný je vplyv na manželský súhlas.⁸² Čo sa týka neschopnosti vziať na seba záväzky, neslobodno naisto zmiešať nešťastné manželstvo a manželstvo nulité, rovnako ani skutočné splnenie záväzkov a neschopnosť vziať na seba tieto záväzky.⁸³

Cirkev vyjadrila jednoznačné stanovisko nielen k „manželstvám homosexuálov“,

ale jednoznačne sa vyjadrila aj k prijímaniu takýchto osôb do seminárov a vyšším sväteniam. Pokiaľ ide o hlboko zakorenené homosexuálne sklony, ktoré sa objavujú v živote určitých mužov a žien, sú tiež objektívne nezriadené a často znamenajú skúšku aj pre týchto mužov a ženy. Týchto ľudí musíme prijímať s úctou a jemnosťou; je treba sa vyvarovať vo vzťahu k takýmto ľuďom každej známky nespravodlivej diskriminácie. Sú volaní k tomu, aby vo svojom živote uskutočňovali Božiu vôľu a spájali ťažkosti, s ktorými sa stretávajú, s obetami Ježiša Krista. Vo svetle tohto učenia Kongregácia pre katolícku výchovu v súlade s Kongregáciou pre bohoslužbu a disciplínu sviatostí vo svojej inštrukcii jasne uvádza, že Cirkev napriek tomu, že má hlbokú úctu k osobám, ktorých sa to týka, nemôže prijímať do seminára a pripúšťať k vyššiemu sväteniu tých, ktorí praktizujú homosexualitu, prejavujú hlboko zakorenené homosexuálne sklony alebo podporujú tzv. homosexuálnu (gay) kultúru. Zmienené osoby sú totiž v situácii, ktorá je závažným spôsobom na prekážku vytvárania správneho vzťahu k mužom a ženám.⁸⁴

Ako sa stavia Cirkev k „manželstvu homosexuálov“? Stanovisko Cirkvi je jasné. Podľa stávajúcej náuky a kánonického práva sú muži a ženy s rozdielnymi homosexuálnymi sklonmi spravidla neschopní heterosexuálneho manželstva.⁸⁵ „Manželstvo“ medzi partnermi rovnakého pohlavia je podľa kánonického práva nemožné.⁸⁶

Biskup zo Salzburgu Andreas Laun podáva jednoznačný záver: Nezvratný je názor, že homosexualita nezodpovedá poriadku stvorenia a homosexuálne jednanie je objektívne hriešne. Homosexualita je anomália a nie je žiadnym variantom stvorenia, ktorý by bol

síce menej cenný, ale stále dobrý.⁸⁷ Toto hodnotenie je podstatou dokumentov učiteľského úradu k tejto téme. Homosexualita sa nechápe ako Boží úmysel s človekom v pláne stvorenia. Nemožno uznať partnerské vzťahy medzi homosexuálnymi jednotlivcami za rovnocenné alebo porovnateľné s manželským

zväzkom medzi mužom a ženou. Manželstvo medzi mužom a ženou pochádza z ustanovenia Božieho. Skutočný manželský zväzok podľa plánu stvorenia, je zameraný na dobro manželov a plodenie i výchovu detí. Z katolíckeho pohľadu tento cieľ manželstva „homosexuálne manželstvá“ nemôžu naplniť.

Poznámky

- ¹ JÁN PAVOL II., *List rodinám 2*.
² Porov. JÁN PAVOL II., *Insegnamenti di Giovanni Paolo III*, 2/1980, Città del Vaticano 1980, s. 850–851.
³ Porov. JÁN PAVOL II., *Insegnamenti di Giovanni Paolo XXII*, 1/1999, Città del Vaticano 2002, s. 1185–1187.
⁴ Porov. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stużyc prawdziu o małżeństwie i rodzinie*, Tarnow 2009, 4.46.
⁵ Porov. JÁN PAVOL II., *Insegnamenti di Giovanni Paolo XXII*, s. 221–228.
⁶ A. L. TRUJILLO, *The Family and life in Europe* (14. 7. 2003), online] www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/family/documents/rc_pc_family_doc.
⁷ Porov.: JÁN PAVOL II., *L'allocuzione alla Rota Romana del 1981*, in: *Acta Apostolicae Sedis (AAS)* 73, 1981, s. 228–234.
⁸ GS 47.
⁹ JÁN PAVOL II., *L'allocuzione alla Rota Romana del 1981*, in: *AAS* 73, 1981, s. 228–234.
¹⁰ Gn 1,27.
¹¹ Gn 2,18.
¹² Gn 2,22-23.
¹³ Gn 2,24.
¹⁴ FC 4.
¹⁵ Gn 2,24.
¹⁶ Ef 5,29-32: Veď nik nikdy nemal v nenávisti svoje telo, ale živí si ho a opatruje, ako aj Kristus Cirkev, lebo sme údmí jeho tela. Preto muž zanechá otca i matku a pripúta sa k svojej manželke a budú dvaja v jednom tele. Toto tajomstvo je veľké; ja hovorím o Kristovi a Cirkvi.
¹⁷ Gn 2,23.
¹⁸ Gn 2,24.
¹⁹ JÁN PAVOL II., *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich*, Città del Vaticano 1986, s. 42–53.
²⁰ Túto hlavnú inštitúciu zasiahla široká a radikálna kríza. Novo millennio ineunte, in: *AAS* 93, 2001, s. 273.
²¹ GS 8.
²² Tamtiež, 51.
²³ CIC a CCEO.
²⁴ Kán. 1055 CIC, kán. 776 CCEO.
²⁵ JÁN PAVOL II., *L'allocuzione alla Rota Romana del 2001*, č. 1–3.
²⁶ Tamtiež, č. 3.
²⁷ Porov. Gn 1,27 a Gn 2,24.
²⁸ SV. TOMÁŠ AKVINSKÝ, *Summa Theol. Suppl.*, q. 41, a. 1, in c.
²⁹ Tamtiež.
³⁰ Porov. kán. 1057 §2.
³¹ JÁN PAVOL II., *L'allocuzione alla Rota Romana del 2001*, č. 1–3. Pápež sa v celom svojom príhovore z 1. 2. 2001

venoval prirodzenej dimenzii manželstva a rodiny.

- ³² Porov. kán. 1057.
³³ Kán. 1058: Manželstvo môžu uzavrieť všetci, ktorým to právo nezakazuje.
³⁴ Porov. kán. 1095.
³⁵ Právna veda musí vychádzať z vlastnej ľudskej prirodzenosti. De Legitibus II.
³⁶ JÁN PAVOL II., *L'allocuzione alla Rota Romana del 2001*, č. 5–6.
³⁷ Porov. kán. 1013 § 2 CIC 1917.
³⁸ Porov. Gn 2,20.
³⁹ PIUS XI., *Casti connubii*, in: *AAS* 22, 1930, s. 548.
⁴⁰ GS 48.
⁴¹ FC 19.
⁴² Porov. coram Huber, rozsudok zo dňa 20. októbra 1995, Dekréty LXXXVII, s. 577, č. 3.
⁴³ Porov. coram Burke, rozsudok zo dňa 26. novembra 1992, Dekréty LXXXIV, s. 580, č. 5.
⁴⁴ COMMUNUCATIONES 15, 1983, s. 221.
⁴⁵ Kán. 1055 § 1.
⁴⁶ Porov. coram Pompèdda, rozsudok zo dňa 11. apríla 1988, Dekréty LXXX, s. 202, č. 9.
⁴⁷ Porov. coram Bruno, rozsudok zo dňa 17. mája 1996, Dekréty LXXXVIII, s. 390, č. 6.
⁴⁸ Kán. 1057 § 2: Consensus matrimonialis est actus voluntatis, quo vir et mulier foedere irrevocabili sese mutuo tradunt et accipiunt ad constituendum matrimonium.
⁴⁹ Porov. *Mulieris dignitatem*, in: *AAS* 80, 1980, s. 1664, č. 6.
⁵⁰ GS 49.
⁵¹ Kán. 1135: Utrique coniugi aequum officium et ius est ad ea quae pertinent ad consortium vitae coniugalis.
⁵² Porov. coram Boccafolo, rozsudok zo dňa 23. júna 1988, RRDec. LXXX, s. 431, č. 13.
⁵³ Porov. coram Giannichini, rozsudok zo dňa 17. júna 1986, RRDec. LXXVIII, s. 380, č. 3.
⁵⁴ Rozsudok roty coram Pompèdda zo dňa 19. 10. 1992. Rotálny sudca sa venuje kauze z titulu defektu súhlasu z dôvodu psychickej neschopnosti prijať podstatné manželské záväzky a z dôvodu vylúčenia práva na manželské úkony zo strany ženy konventy. Pripomína, že manželstvo vzniká z manželského zväzku snúbencov, čiže z úkonu vôle, ktorým sa muž a žena vzájomne odovzdávajú a prijímajú (porov. kán. 1057 § 2), zo svojej prirodzenej danosti prináša so sebou tiež práva a povinnosti, ktoré sú pre manželský zväzok podstatné. Nikomu nie je neznáme, že manželské práva a povinnosti sa vzťahujú aj na dobro dieťaťa, ako veľmi jasne učí II. vatikánsky koncil: „Deti sú totiž vynikajúcim darom manželstva“ (GS 50). Z toho vyplýva, že ten, kto

ustanovil v teologicko-kánonickej náuke, že „dobro dieťa“ je podstatným prvkom manželstva, a preto, ak je pozitívnym úkonom vôle niekým z kontrahentov vylúčené, taký súhlas je neplatným (porov. kán. 1101 § 2). Deti sa tu nezohľadňujú sami v sebe, ale principiálne, to znamená, že ide o nie splodené dieťa, ale o právo a súvzťažnú povinnosť ku skutočne manželským úkonom, ktoré majú význam v tejto oblasti; ani sa však manželským súhlasom snúbencov vzájomne neodovzdáva právo na dieťa, lebo sterilita manželstvo ani nezakazuje ani neprekáča (porov. kán. 1084 § 1), ale v kánonickom poriadku právnú účinnosť nadobúda iba zameranie, či vo fyzickej danosti (porov. kán. 1084 § 1) alebo v schopnosti (porov. kán. 1095) alebo aj súhlasom vôle (porov. kán. 1101 § 2) na splodenie a výchovu dieťaťa zo strany kontrahentov. Jedným slovom, súhlasom, vzájomne medzi snúbencami uskutočneným, sa právo udeľuje a zároveň prijíma „na vykonanie prirodzených úkonov, ktoré sú samy v sebe zamerané na plodenie“. Rotálny sudca uvádza svoje konštatovanie o vylúčení dieťaťa a aj o odmietnutí manželských úkonov. V sentenciách roty sa skutočne veľmi často pripomína starobylý princíp, podľa ktorého sa z absolútneho vylúčenia dieťaťa odvádza vylúčenie práva na manželské úkony, a teda aj nulita manželského súhlasu. A tak sa nezriedka stáva, že snúbenci pristupujú k uzavretiu manželstva s premysleným rozhodnutím vyhnúť sa na nejaký čas splodeniu dieťaťa, z rozličných príčin, až kým nenaстанú priaznivé okolnosti, zvlášť však – ako sa často stáva – aby sa oslobodili od ťažkých úloh a záväzkov, ktoré sú spojené s prijatím dieťaťa, zvlášť v prvých rokoch manželstva; alebo kým sa im nevylepší ekonomické podmienky alebo sa spoločným životom nepreverí vzájomná súdržnosť. Lebo ťažko, aspoň v konkrétnych a obvyklých situáciách, možno si predstaviť poskytnutie nejakého práva alebo subjektívnej danosti bez akejkolvek možnosti využitia tohto práva, totiž absolútne a natrvalo, a to hoci abstraktne a teoreticky by tomu nechýbala racionálnosť. Prednesený princíp môže mať v sebe natoľko silu, nakoľko jestvuje vylúčenie onoho zamerania manželstva na dobro dieťaťa. Ani sa nehovorí, že manželstvo môže byť platné alebo bez dieťaťa alebo dokonca bez nádeje na dieťa, alebo to zameranie nie je jediné, keďže manželský úkon sám v sebe smeruje aj k utišeniu žiadostivosti a aj z toho pochádza jeho dobro. Nemožnosť splodenia dieťaťa alebo utišenia žiadostivosti, toľko a len toľko, majú význam aj v mravnom a aj v kánonickom právnom poriadku, nakoľko sa vzťahujú a tiež sa hodnotia vo súvisi s manželským úkonom: ktorý je takým a môže byť takým, len ako „sám v sebe vhodný na splodenie dieťaťa“ (porov. kán. 1061 § 1). Pompedda uvádza, že vyložil náuku a niet nikoho, kto by nevidel význam omylu, ktorým sa podporuje a prevádza pozitívny úkon vôle vylučujúci dobro dieťaťa. Ako je známe, snúbenc, ktorý nechce manželstvo inak, len s vylúčením dieťaťa, nemôže zároveň chcieť prijať podstatné záväzky dobra dieťaťa a chcieť aj nevyhnutne samotné právo vylúčiť. Ako sa v náuke a aj v práve vyjadruje, prvotné a osobitné na parciálnej simulácii je to, že totiž vóla kontrahentov vedie k manželstvu, pričom ich chápanie je poškodené vo svojej podstate, to je, že vedie k niečomu inému, než čo Cirkev a Kristova náuka pokladá za manželstvo.

⁵⁵ Kán. 1055 § 1. Manželskú zmluvu, ktorou muž a žena ustanovujú medzi sebou spoločenstvo celého života a ktorá svojou povahou je zameraná na dobro manželov, ako aj na plodenie a výchovu detí, povýšil Kristus Pán medzi pokrstenými na hodnosť sviatosti.

⁵⁶ Kán. 1013 § 1 CIC 1917. Matrimonii finis primarius est procreatio atque educatio prolis; secundarius mutuum adiutorium et remedium concupiscentiae.

⁵⁷ Kán. 1081 § 2 CIC 1917. Consensus matrimonialis est actus voluntatis quo utraque pars tradit et acceptat ius in corpus, perpetuum et exclusivum, in ordine ad actus per se aptos ad prolis generationem.

⁵⁸ Kán. 1086 § 2 CIC 1917. At si alterutra vel utraque pars positivo voluntatis actu excludat matrimonium ipsum, aut omne ius ad coniugalem actum, vel essentialiam aliquam matrimonii proprietatem, invalide contrahit.

⁵⁹ Porov. SV. AUGUSTÍN, *De bono coniugii*, PL 40, 375–376 a 394; SV. TOMÁŠ, *Summa theol.*, *Suppl. quest.*, 49, art. 3 ad 1; FLORENTSKÝ KONCIL, *Decretum pro Armenis*: Denz. 702 (1327); PIUS XI., *Casti connubii*, in: AAS 22, 1930, s. 547–555; Denz. 2227–2238 (3703–3714).

⁶⁰ GS 48.

⁶¹ Mt 19,6.

⁶² Porov. *Casti connubii*, s. 546–547; Denz 2231 (3706).

⁶³ Porov. Kán. 1055 § 1: „Matrimoniale foedus, quo vir et mulier inter se totius vitae consortium constituunt, indole sua naturali ad bonum coniugum atque ad prolis generationem et educationem ordinatum ...“

⁶⁴ Porov. kán. 1125, 3°: „... ambae partes edoceantur de finibus et proprietatibus essentialibus matrimonii, a neutro contrahente excludendis.“

⁶⁵ J. KAŠNÝ, *Manželství v západní tradici*, České Budějovice 2006, s. 32.

⁶⁶ Porov. Komentár z roku 1988, LUIGI CHIAPPETTA, *Il codice di diritto canonico*, Commento giuridico-pasorala, Napoli 1988, zv. 2, s. 166–168.

⁶⁷ GS 49,

⁶⁸ Tamtiež, 48.

⁶⁹ Tamtiež, 49.

⁷⁰ Gn 2,18.

⁷¹ Mt 19,4.

⁷² Gn 1,28.

⁷³ Porov. Gn 19,1-29; Rím 1,24-27; 1 Kor 6,9-10; 1 Tim 1,10.

⁷⁴ POSVÁTNÁ KONGREGÁCIA PRE UČENIE VIERY, *Persona humana*, in: AAS 68, 1976, s. 85.

⁷⁵ KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI (KKC), 2. vyd., Trnava, 1999, čl. 2357, s. 568.

⁷⁶ Tamtiež, čl. 2358, s. 569

⁷⁷ Nuovo Dizionario della Teologia Morale, Marmor J., *L'inversione sessuale*, Milano, 1970, s. 9.

⁷⁸ Porov. Rím 1, 24-27; 1 Kor 6, 9-10; 1 Tim 1, 10; porov. KKC, čl. 2357–2359, s. 568–569.

⁷⁹ Porov. KOMISIA PRE OTÁZKY BIOETIKY, *Vyhlásenie k problému homosexuality*, Bratislava 29. 5. 1999.

⁸⁰ E. FROMM, *Umenie milovať*

⁸¹ J. AUGUSTYN, *Sexualita v našom živote*, Kostelní Vydří 1995.

⁸² Prvý rotálny rozsudok, ktorý sa týkal homosexuality ako dôvodu neplatnosti manželstva z titulu neschopnosti vziať na seba podstatné záväzky manželstva, bol zo 2. 12. 1967 coram Lefebvre, v ktorom sa dôvodí, že táto odchýlka vyvoláva neprekonateľnú averziu k človeku s opačnou pohlavnosťou, znemožňuje odovzdanie a prijatie práva na telo smerujúce k manželským aktom, ktoré umožnia prijať potomstvo.⁸² Lefebvre vychádza z toho, že nikto nemôže vziať na seba záväzky, ktoré nemôže splniť, zhodne so zásadou *ad impossibile nemo tenetur*; Levebre uvažuje, že zväzok je neplatný, ak sa týka predmetu, ktorý nemožno realizovať. Tento záver sa potvrdzuje pri homosexuality, pretože v takomto prípade ide o nedostatok predmetu manželského súhlasu (*defectus obiecti*). Kontrahent zasiahaný odchýlkou homosexuality nie je schopný prijať – odovzdať právo na telo zhodne s požiadavkami prirodzeného práva.

⁸³ Je isté, že neplatne uzatvárajú manželstvo tí, ktorí sú

v čase uzatvárania manželstva neschopní poskytnúť platný manželský súhlas z akejkoľvek príčiny, ako pre príčiny psychickej prirodzenosti, čo je zohľadnené v kán. 1095. Nepochybne stranou prípady tých, u ktorých „chýba dostatočné používanie rozumu“ (1°) – píše v rozsudku Pompedda – a musíme rozlíšiť prípady nulity pre nedostatok rozoznávacieho úsudku (2°) a nulitu pochádzajúcu z neschopnosti aspoň jedného z manželov vziať na seba podstatné záväzky (3°), ktorými sú právo na telo trvalé a výlučné (kán. 1061), právo na spoločný život, alebo na manželské spoločenstvo spolu so záväzkami z toho vyplývajúcimi (kán. 1055). Čo sa týka osobitne homosexuality, nepopierateľne (...) môže spôsobiť defekt formálneho objektu súhlasu čiže neschopnosť „vziať na seba a splniť podstatné manželské záväzky“. Nie však akýkoľvek prejav homosexuality zneplatňuje manželstvo. Spôsobí to iba taká homosexualita, keď niektorý z manželov je postihnutý pravou, alebo ľavou a nenapraviteľnou homosexualitou. U tých, ktorí trpia zvrátením alebo správnnejšie obrátením erotického zamerania, treba rozlišovať osoby, ktorí iba príležitostne alebo prechodne alebo z nevyhnutnosti podmienenej časovými či miestnymi danosťami konajú týmto spôsobom, a keď sa tieto okolnosti zmenia, ľahko sa vrátia k riadnemu zameraniu, od tých, ktorí sa bezpochyby nachádzajú v zásadne odlišnom stave od predošlých, ktorí totiž na základe dlhodobého a zásadného spôsobu konania (títo „boli urobení“ homosexuálmi) alebo na základe osobných daností (títo sa narodili mimo normy) sú priťahovaní k tomu istému pohlaviu: čo môže mať podľa lekárov príčinu organickú alebo v psychických danostiach.

⁸⁴ Porov. KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU, *Inštrukcia o kritériách pre posudzovanie povolani u osôb s homosexuálnymi sklonmi, pre ich prijímanie do seminára a k vyšším sväteniam*, (1. 11 2005).

⁸⁵ Porov. kán. 1095, 3°.

⁸⁶ G. BIER, *Homosexualität*, in: *Lexikon für Theologie und Kirche* 5, Freiburg, 1996, s. 259.

⁸⁷ Porov. A. LAUN, *Homosexualita z katolíckého pohľadu*, Olomouc 2003, s. 181.